

Nápady pro stromy

2025



Nápady pro stromy

Vydala Arnika – Centrum pro podporu občanů, © 2025

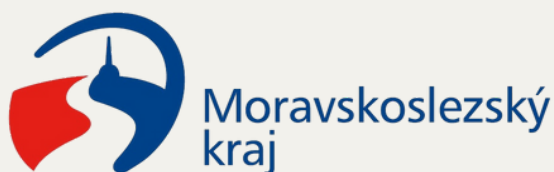
Zpracovala: RNDr. Marcela Klemensová

Spolupráce: Mgr. Aleš Cwik (Jablunkov), Mgr. Michal Reczek (Karviná), Ing. Kateřina Stachurová (Orlová), Mgr. Gabriela Fojciková (Třinec)

Foto: Boris Břenek, Nataša Cibulková, Pavel Čempel, Kateřina Durčáková, Ivan Ďurovič, Gabriela Fojciková, Michal Mlynkec, Markéta Radová, Zdeněk Smiščík, Květoslava Vítová, havirov-historie.cz, archiv Arnika

Dokument lze kopírovat s odkazem na organizaci Arnika jako zdroj. Názory v něm obsažené nemusí vyjadřovat stanovisko dárce.

Podpořil Moravskoslezský kraj z programu "Podpora vzdělávání a poradenství v oblasti životního prostředí".



Obsah

Stromy potřebujeme.....	4
Hodnota stromů.....	6
Sázet a pečovat.....	9
Bohumín - Krajina za městem.....	11
Bystřice nad Olší - Park pod horami	13
Havířov - Císařská silnice	15
Jablunkov - Stromy jako kulisa města.....	17
Karviná - Nejdelší sakurová alej.....	19
Opava - Pro všechny Opavany.....	21
Orlová - Systematické plánování a péče.....	23
Studénka - Školáci se učí sázet stromy.....	25
Třinec - Silniční aleje přežívají.....	27
Otázky - Obec, občan a stromy.....	29
Schéma - Proces povolování kácení.....	32
Literatura a zdroje.....	34

Stromy potřebujeme

Město není pro stromy příznivým prostředím. Kdyby si mohly vybrat, nežily by tu s námi.

Stromy jsou součástí městského prostředí, ve kterém žijeme. Poskytují nám základní ekosystémové služby, jako je ochlazování, zvyšování vlhkosti vzduchu a vsakování dešťové vody v místě jejího dopadu. Lokality se stromy jsou také místy pro krátkodobou rekreaci. Podporují chůzi a jízdu na kole, což má příznivý vliv na zdraví a přispívá to ke snížení emisí skleníkových plynů z dopravy. Schopnost stromů snižovat teplotu také snižuje nároky na vytápění a chlazení okolních budov.

Zelené plochy včetně stromořadí, parků a zahrad pomáhají udržovat ve městě biologickou rozmanitost. Čím pestřejší jsou městské ekosystémy, čím vyšší mají biodiverzitu, tím jsou odolnější a příznivější pro náš život. Stromy ale hrají významnou úlohu i v okolní krajině. Například krajinné prvky na zemědělské půdě (stromořadí, skupiny stromů a keřů, remízky) podporují vsakování vody do půdy. Chrání nás tím před ztrátou úrodné půdy a zabraňují zaplavování níže položených sídel.

Zachování současných a plánování nových ploch se vzrostlými stromy naráží na několik zásadních problémů, které se navzájem překrývají. Stejně tak se překrývají a doplňují možnosti řešení.

- Konflikt s technickou infrastrukturou

Stromy se kvůli ochranným pásmům sítí do ulic nevejdou vůbec, anebo dostanou tak malý kořenový prostor, že jejich udržení v ulici nemá dlouhodobou perspektivu.

- Nákladná výsadba a následná péče o stromy

Stromy mohou být považovány za „drahé“ v porovnání s dlažbou nebo trávnikem.

- **Tlak na novou výstavbu** (parkoviště, komunikace, občanská vybavenost, obytné budovy)

Vzrostlé stromy vyžadují více místa ve veřejném prostoru, než se často předpokládá.

- **Nepříznivé městské podmínky a klimatický stres**

Nevhodný druh stromu nebo způsob výsadby a tlak okolí (vandalismus, parkování) mohou způsobit rychlý úhyn stromů.

- **Nedostatečné plánování a ochrana ve stavebních řízeních**

Význam stromů se neodráží ve stavebních postupech a podkladech územního plánování, často dochází ke kácení kvůli stavbám a poškozování stromů při stavební činnosti.

- **Společenské bariéry**

Občané nejsou dostatečně informováni o přínosech stromů a často se ke stromům vyjadřují negativně (obava ze stínu, pylu, hmyzu, listí, pádu stromu). Dochází ke konfliktům mezi různými zájmy (chodci vs. řidiči, majitelé domů vs. veřejná zeleň).

Cestu k řešení problémů vyjadřují tyto jednoduché rovnice:

- Kvalitní sazenice, vhodné druhy stromů a správně provedená výsadba s využitím moderních technologií = dlouhověkost, méně častá údržba
- Společná práce projektantů a arboristů = méně kácení a ochrana stromů při stavebních pracích
- Územní plánování a rozvoj města s ohledem na zelenou infrastrukturu = právní ochrana stromů
- Dlouhodobé financování péče o zeleň = zdravější a stabilnější stromy ve městě
- Participace veřejnosti a osvěta = častější akceptace řešení ve prospěch stromů

Účinná a často velmi jednoduchá řešení tedy existují. Někdy jde jen o první kroky, malé změny v myšlení anebo změny v zavedených přístupech, jejichž účinek se projeví až v příštích desetiletích. Ale nejsou to stromy, komu čas běží rychleji.

Hodnota stromů

Stromy mají kulturní, estetickou a emocionální hodnotu a jsou cenné také z pohledu ochrany biodiverzity. To jsou hodnoty, které nelze vyčíslit v penězích.

Jenže představitele měst a obcí i developery často přesvědčí až „cena v korunách“. Bez finančního vyjádření jsou stromy často považovány za „nulovou hodnotu“. Navíc peněžní hodnota umožňuje srovnání s náklady (např. kolik lze ušetřit za klimatizaci budov nebo za odvádění dešťových odpadních vod).

Peněžní ocenění je tedy užitečným nástrojem, ale nemůže být jediným kritériem. Může doplnit ekologické, kulturní a etické úvahy, ne je nahradit.

Příklad finančního hodnocení přínosů stromu (odhady vycházejí z metodiky i-Tree Eco a kalkulačky AOPK ČR)

Druh stromu: javor (*Acer platanoides*)

Výška stromu: cca 16–20 m

Obvod kmene ve výšce 1,3 m: cca 150 cm

Průměr koruny: cca 10–12 m

Lokalita: městská ulice



ekosystémová služba	roční přínos	popis
zachycení CO ₂ ¹⁾	74 - 221 Kč	Javor této velikosti může vázat cca 50–60 kg CO ₂ /rok.
čištění ovzduší ²⁾	246 - 615 Kč	Absorpce PM10, NO _x , O ₃
zadržování dešťové vody ³⁾	100 - 147 Kč	Velká koruna zachytí stovky litrů při každém dešti.
snižování teploty / stínění ⁴⁾	123 - 369 Kč	Mírní efekt městských tepelných ostrovů, snižuje náklady na chlazení.
estetická a psychická hodnota ⁵⁾	246 - 1 230 Kč	Zvyšuje kvalitu života a hodnotu nemovitostí.
celkový roční přínos	789 - 2 582 Kč	

1) přepočítáno na tržní cenu CO₂ (emisní povolenky)

2) podle odhadnuté společenské ceny (tzv. externality), tj. kolik stojí zdravotní a ekonomické dopady 1 kg dané látky

3) úspora na odvádění dešťové vody

4) chladicí výkon 1 vzrostlého stromu je odhadován na 20–80 kWh/den (v létě)

5) zdravotnické studie, sociologické průzkumy, trh nemovitostí

Park v centru města funguje jako chladicí jednotka a může ušetřit stovky tisíc korun na klimatizaci a energii v letním období.

Modelový příklad: městský park s hustou výsadbou stromů

Letní sezóna: červen–srpen (cca 90 dní)

Lokalita: centrum většího města (70 000 obyvatel)

Plocha parku: 2,5 ha

Denní chladicí energie (transpirace + stínění): 8–12 MWh / den

Celkem za léto: 720–1 080 MWh

Ekvivalentní spotřeba elektřiny: jako cca 250 domácností

Úspora elektřiny

Uvažovaná cena elektřiny pro chlazení: 5 Kč / kWh

Výpočet:

Varianta 720 MWh (spodní): 5 Kč/kWh, 3 600 000 Kč/léto

Varianta 1 080 MWh (horní): 5 Kč/kWh, 5 400 000 Kč/léto

Odhad roční hodnoty chladicího efektu pro 2,5 ha park:

cca 3 600 000 – 5 400 000 Kč/rok (pouze za letní období)

Úspora nákladů na klimatizaci budov

Stromy mohou snížit teplotu okolí o 1–3 °C, což vede ke snížení potřeby chlazení o 5–30 % v okolních budovách. Tento efekt je lokální, největší dopad má do cca 100 m od parku.

Pokud by v okolí parku byly hustě osídlené budovy, pak úspora energie na chlazení (klimatizace) může být dalších 490 000– 980 000 Kč / rok.

Shrnutí:

Plocha parku: 2,5 ha

Roční chladicí výkon (léto): 720–1 080 MWh

Hodnota chladicího efektu: 3 600 000 – 5 400 000 Kč/rok

Hodnota úspor na klimatizaci okolních budov: 490 000– 980 000 Kč / rok

Sázet a pečovat

Vzdělávání odborné i laické veřejnosti přispívá k postupnému zvyšování kvality výsadeb. Stromy totiž potřebují odbornou péči.

V posledním desetiletí došlo k velkému nárůstu výsadeb. Vznikly spolky věnující se výhradně výsadbě stromů, vznikly nové dotační tituly a mnohé politické programy se zavazují k výsadbě více než velkého počtu stromů. Jen podle evidence iniciativy Sázíme budoucnost jsme od r. 2019 vysázeli více než 5 milionů stromů. Asi 2 miliony z nich byly vysázeny před 5 lety. Jak se jim daří dnes? Přestože sázíme tak hodně, perspektivních stromů ve městech příliš nepřibývá. Kvůli potížím najít pro stromy místo vidíme často mladé stromky, které jsou sice v této chvíli zdravé a vitální, ale je zřejmé, že na tom místě nebudou moci dlouhodobě existovat.

Tým Jiřího Rozsypálka z Mendelovy univerzity v Brně se od r. 2020 věnuje výzkumu nově vysázených stromů (5-10 let po výsadbě). Dosud vyhodnotili zhruba 7 000 stromů v sídlech i ve volné krajině. Cíle bylo vyhodnotit perspektivu nových výsadeb, tj. schopnost mladých stromů dlouhodobě přežívat a dorůst do velikosti, kdy mohou přinášet požadované benefity. Z těchto 7 000 nově vysázených stromů je 2-5 let po výsadbě perspektivních jen 19 %. Krátkodobě (5-10 let) může přežít asi 47 % z hodnocených stromů. Asi třetina (34 %) stromů je ve velmi špatném stavu nebo zcela odumřelých.

Ve městě jsou příčinou nepříznivého stavu nově vysázených stromů zejména zanedbaný povýsadbový a výchovný řez, nedostatek vláhy, nedostatečný kořenový prostor, utopení kořenového krčku při výsadbě nebo poškození kotvícími prvky.

Bez průběžné odborné péče je až 67 % nově vysázených stromů neperspektivních, to znamená, že šanci vyrůst mají jen 3 stromy z 10.

Pokud dodržíme kvalitní postup při výsadbě a pak stromům poskytneme kvalitní péči, dožije se dospělosti až 9 stromů z 10.

Slýchávám, že klíčovou roli při plánování a realizaci opatření hrají města, obce a orgány veřejné správy. Za těmito institucemi se ale skrývají lidé. Jednotliví zastupitelé a úředníci, obyvatelé měst a obcí, majitelé domů, soukromí zemědělci. A právě na změně jejich požadavků na vzhled našich měst a obcí záleží. Proto kladu důraz na neformální setkávání a společnou práci. Z takových setkání, ať už to byly besedy, procházky parkem či společná výsadba stromů, pocházejí příklady dobré praxe v této publikaci. Mohou pomoci při sdílení znalostí mezi regiony a také pěstovat vztah občanů k místu. Mohou nastartovat realizaci dalších opatření, která pomohou zachovat vzrostlé stromy v sídlech a která přinesou užitek místním komunitám.

Děkuji všem, kteří stromy sázejí a pak o ně pečují.



Krajina za městem

Bohumín

Počet obyvatel: 20 000

Klíčová slova: biodiverzita, krátkodobá rekreace, krajinné prvky, participace občanů, vztah k místu

Osada Kopytov, součást Bohumína, se nachází v místě soutoku Odry a Olzy, a tak bývá při každých povodních pod vodou. Prochází tudy turistická trasa, kterou využívají nejen turisté, ale i místní obyvatelé ke krátkodobé rekreaci. Kopytov má dobrovolné hasiče, kteří kromě svých běžných povinností sázejí stromy a pečují o ně. Už několik let spolupracují s organizací Arnika. Hasiči mají techniku využitelnou k zálivce, ale například i k úklidu pozemků po povodních. Arnika využívá svých organizačních schopností a spolupracuje s arboristy, aby zajistila přípravu výsadeb i následnou péči o stromy.

V listopadu 2018 společně vysadili stromořadí javorů a pamětní lípu ke stému výročí vzniku Československé republiky. Stromořadí podél silnice mezi Kopytovem a Šunchlem vzniklo se souhlasem Správy silnic Moravskoslezského kraje a na pozemku v její správě.

Nový krajinný prvek podporuje biodiverzitu a chrání půdu před extrémními vlivy počasí. Občané se finančně podíleli na nákupu sazenic a sázeli stromy. Nyní mohou pomáhat s péčí o ně, což podporuje vztah k místu a komunitní soudržnost.

Na jaře 2025 se uskutečnil další výsadbový den organizovaný Arnikou a hasiči z Kopytova. Dohoda s několika vlastníky sousedních pozemků byla poněkud složitější, ale nakonec vznikla na pozemku města a s jeho podporou alej složená z osmnácti topolů, jilmů, hlohů a dubů. Byla nazvána Cestička k divočině. Akce měla také ekovýchový význam. Sázející diskutovali s odborníky na téma správné výsadby stromů, ochrany původních druhů stromů a biodiverzity. Zálivku při výsadbě a v následujícím období budou zajišťovat opět hasiči z Kopytova. S odborným arboristou budou kontrolovat stav stromů a provádět náročnější zásahy.

Bohumín



Park pod horami

Bystřice nad Olší

Počet obyvatel: 5 260

Klíčová slova: využití volných ploch, krátkodobá rekreace, estetická hodnota, zelená infrastruktura

Nový park v Bystřici nad Olší se pro veřejnost otevřel v dubnu 2025.

Organizace Arnika pro tuto příležitost připravila ve spolupráci s obcí a místním infocentrem komentovanou procházku a besedu "Život se stromy". Park vznikl v centrální části obce na nezastavěném pozemku mezi kostelem a domem s pečovatelskou službou. Jiné využití pozemku by bylo problematické, kvůli vedení sítí vysokého napětí.

Park sousedí s domem s pečovatelskou službou. Obyvatelé domu již dříve část plochy využívali pro své vyvýšené záhony či vzorové políčko místních plodin. Nyní dostali společně se všemi obyvateli Bystřice další prostor k odpočinku v krásném prostředí.

Systém stezek, odpočinkových a relaxačních míst je vybavený mobiliářem a přístřešky. Jsou tu vysázeny i stromy a keře, především původní a zapomenuté odrůdy. Zůstaly i vyvýšené záhony pro aktivity seniorů.

Realizace nového parku přispěla ke zvýšení kvality života obyvatel obce i jejich návštěvníků. Revitalizací nevyužitých ploch došlo k rozšíření plochy zelené infrastruktury v obci. O zeleň se po dobu 5 let bude starat dodavatel stavby.

Alej dobra

Další zajímavý projekt najdeme v blízkém okolí obce, v Hrádku u Jablunkova. Je jím Alej dobra pod Filipkou, která začala vznikat v roce 2014. Postupně se tu vysazují krajové odrůdy jabloní vhodné do drsných podmínek slezských kopců. Stromy jsou věnovány žijícím lidem, kteří vykonali něco dobrého a nezištného pro druhé. Vzniká tu místo významné pro místní komunitu i pro turisty. Tato alej se v roce 2018 umístila na 6. místě v celorepublikové anketě Alej roku, kterou pořádá organizace Arnika.

Bystřice



Císařská silnice

Havířov

Počet obyvatel: 69 000

Klíčová slova: krátkodobá rekreace, environmentální výchova, estetická hodnota, vztah k místu, zelená infrastruktura

Havířov vznikl na území několika obcí a městem se stal v roce 1955. Při vjezdu do Havířova vás ihned zaujme jeho velkolepá Hlavní třída s dominantní alejí vzrostlých habrů. Průběh aleje téměř dokonale kopíruje trasu historické císařské silnice vedoucí z Opavy do Těšína. K výsadbě více než stovky habrů docházelo postupně od roku 2008. Habry nahradily lipovou alej z počátku historie města, která byla ve velmi špatném stavu. Sázelo se v rozmezí čtyř let tak, aby bylo dosaženo jednotného vzhledu stromů v aleji. Habry byly zvoleny především pro svou vyšší odolnost vůči nepříznivým městským podmínkám, jako je znečištění ovzduší, zhutněná půda a působení soli.

Obyvatelé města oceňují zejména estetickou funkci této aleje v průběhu celého roku. Na jaře se promění v zelenou oázu, v létě poskytuje chodcům příjemný stín, na podzim okouzlují zlatavými tóny a v zimě jsou habry ozdobeny vánočními světýlky. Nicméně alej lemuje obytné bloky domů a tak přináší mnohem významnější benefity: ochlazuje a zvlhčuje ovzduší, snižuje prašnost a tlumí hluk dopravní tepny vedoucí centrem města. Alej habrů na Hlavní třídě v Havířově soutěžila také v anketě Alej roku, kterou pořádá organizace Arnika. V roce 2024 vyhrála krajskou soutěž a v celostátní se umístila na 2. místě.

Pozůstatek původního stromového doprovodu císařské silnice se nejdéle dochoval v centrálním parku. Stromy ale postupně odumíraly a do dnešních dní nezbyl ani jeden. V roce 2025 na Den Země vysadili žáci ze ZŠ Žákovská v centrálním parku 7 nových lípek. Na paměť 70. výročí města a jako připomenutí původní trasy císařské silnice, která tu byla dávno před vznikem města.

Havířov



Stromy jako kulisa města

Jablunkov

Počet obyvatel: 5 300

Klíčová slova: krátkodobá rekreace, estetická hodnota, vztah k místu, zelená infrastruktura

Výsadba a údržba zeleně ve městě je ovlivněna velkými stavebními zásahy v okolí, nicméně v souvislosti se stavební činností vždy došlo k náhradě zničených ploch zeleně nebo i k doplnění stávající zeleně o novou.

Příležitostí k nové výsadbě zeleně se stala výstavba obchvatu Mostů u Jablunkova v roce 2001. Sázelo se podél ulice Dukelská a částečně také v parku za radnicí. Výsadby potřebovaly čas a péči, aby objemné koruny vytvořily kulisu při vjezdu do města, či aby stromy v parku mohly plnit estetické a ekologické funkce.

V průběhu let bylo třeba také kácet, například kvůli výstavbě nové budovy městského úřadu. Zmizely také stromy, které byly na hranici své životnosti, nebo do městského prostředí nevhodné a zanedbané topoly. Při optimalizaci lokální železniční trati vznikl v rámci náhradní výsadby nový park na místě neudržovaného pozemku poblíž Městského lesa. Kostru parku tvoří javory, jasany, třešně ptačí, jabloně lesní a keřové patro trnky, hlohy a lísky. Prostor zde mají také duby vysázené na počest významných osobností Jablunkova.

Na stromy bylo pamatováno i při výstavbě nového dopravního terminálu v roce 2020. Vysázeny byly platany a odolné javory babyky.

Zatím poslední větší akcí byla obnova zeleně na sídlištích. Nová výsadba částečně nahradila dožívající stromy vysázené při výstavbě panelových domů po roce 1987. Sázely se platany, javory babyky, liliovníky, zmarlíky, buky a muchovníky.

Cílem péče o zeleň v Jablunkově i v jeho okolí je zajistit životaschopnost nově vysázených dřevin a jejich provozní bezpečnost. Je to práce, která časem přinese výsledky také díky rostoucímu povědomí občanů o významu zdravého a estetického prostředí.

Jablunkov



Nejdelší sakurová alej

Karviná

Počet obyvatel: 48 900

Klíčová slova: estetická hodnota, vztah k místu, zelená infrastruktura

Když se na jaře rozzáří třída 17. listopadu v Karviné záplavou růžových květů, doslova rozkvetne celé město. Úsek v délce téměř 750 metrů se tu každoročně promění v romantickou cestu, jakou byste čekali spíše v Japonsku než uprostřed Slezska.

Přibližně 170 stromů odrůdy *Prunus serrulata* 'Kanzan', je už dlouhé roky chloubou města. Alej ve své dnešní podobě a délce vznikla na přelomu tisíciletí. Od té doby prošla několika obnovami. Ta největší proběhla v letech 2009-2010, kdy bylo odstraněno a znovu vysazeno na 50 sakur. Město o svůj růžový klenot stále pečuje s láskou i odborností. Sakury doplňují další stromy, nové chodníky, osvětlení a městský mobiliář, díky čemuž se hlavní městská třída, i přes značný automobilový provoz, stává oblíbeným místem k procházkám. Sakury poskytují stín nad chodníkem a cyklostezkou po obou stranách ulice a odcloňují je od vozovky. Velkou výzvou při péči o alej a její udržení ve stávajícím rozsahu jsou podzemní inženýrské sítě, kterými je hlavní karvinská třída doslova prošívaná. Proto musely v roce 2025 dvě sakury ustoupit rekonstrukci horkovodu. Pravidelnou údržbou stromů musí být zajišťována také bezpečnost provozu na vozovce.

Sakurová alej se stala rekordmankou ankety Alej roku. V roce 2014 získala titul Alej roku České republiky. O přízeň veřejnosti nepřišla ani v roce 2018, kdy skončila celkově na 5. místě a připsala si vítězství jako nejkrásnější alej Moravskoslezského kraje. Ať už jste Karviňák, nebo přijedete jen na návštěvu, rozkvetlé sakury na jaře rozhodně stojí za vidění. Přijďte se projít růžovým tunelem a na chvíli se nechte unést atmosférou, která každoročně přitahuje pozornost návštěvníků z širokého okolí.

Karviná



Pro všechny Opavany

Opava

Počet obyvatel: 55 100

Klíčová slova: biodiverzita, environmentální výchova, krátkodobá rekreace, participace občanů, zelená infrastruktura

Komunitní sad Ořechovka

Pozemek na pomezí vnitřního města a Kylešovic, mezi železničními tratěmi, garážemi a průmyslovým areálem, byl původně zcela neudržovaný. Od roku 2023 tu vzniká extenzivní sad a louka s odpočinkovým prostorem včetně dvou veřejných ohnišť. V sadu jsou vysázeny původní druhy stromů, zejména třešně a ořešáky, ale také javory a duby. Vzrostlé stromy poskytnou stín a pomohou zadržovat dešťovou vodu. To bude mít znatelný přínos pro zmírnění účinků městského tepelného ostrova a zlepšení mikroklimatu v okolí. Ovocné stromy budou lákat na lokalitu hmyz, ptáky a dalších živočichy. Pomůže to udržet ve městě biodiverzitu.

Sad bude sloužit pro krátkodobou rekreaci Opavanů, relaxaci a setkávání rodin a přátel. Jako učebna v přírodě poslouží k vzdělávání v tématech ochrana biodiverzity a význam stromů ve městech. Bude to také významná součást městské zelené infrastruktury s estetickou a rekreační hodnotou.

800 stromů pro Opavu

V roce 2024 slavila Opava 800 let od svého založení. Slavila také projektem „800 stromů pro Opavu“. Do projektu se zapojily firmy, školy, instituce i jednotliví Opavané. Každý vysazený strom je zaznamenán na veřejné mapě projektu s fotografií a jménem jednotlivce či organizace, která jej vysadila. Strom musel být vysazen na soukromém pozemku na území Opavy a musel být aspoň 65 cm vysoký. Podařilo se vysadit celkem 1052 stromů a projekt se tak stal příkladem úspěšné spolupráce města, občanů i místních podniků.

Opava



Systematické plánování a péče

Orlová

Počet obyvatel: 27 500

Klíčová slova: estetická hodnota, krátkodobá rekreace, participace občanů, environmentální výchova, vztah k místu, zelená infrastruktura

Lipové aleje bodovaly v anketě Alej roku

2020: Zámecká lipová alej roste v areálu Zámeckého parku, který je jedním z mála míst symbolizujících starou Orlovou, dříve hornické město.

2021: Tyršova lipová alej navazuje plynule na Zámecký park a je jednou z nejstarších alejí ve městě.

Obě aleje se umístily na prvním místě v Moravskoslezském kraji.

Buková alej Ke Studánce

2022 a 2023: První část aleje pomáhaly sázet děti ze ZŠ Ke Studánce. Tu druhou část vysadili občané. Někteří přišli s malými dětmi, jiní se zapojili proto, aby po sobě zanechali stopu. Nová alej vytvoří zelenou bariéru mezi frekventovanou komunikací a školním hřištěm. Ať už se v ní lidé budou učit, číst si, nebo jen odpočívat, buky budou připomínat, že za vzrostlými stromy stojí úsilí lidí, kterým na jejich městě záleží.

Modrozelená infrastruktura před nemocnicí

2024: Plocha parkoviště před nemocnicí je z propustných materiálů a je doplněna systémem vsakovacích liniových žlabů. Dešťová voda tak může být využívána pro městskou zeleň. Současně došlo k rekonstrukci a revitalizaci zelených ploch. Neperspektivní dřeviny ve špatném zdravotním stavu byly nahrazeny novou výsadbou.

Systematické plánování a péče o městskou zeleň

2025: Město připravuje dlouhodobé strategické dokumenty (pasport zeleně, manuál péče, plán do roku 2030) jako podklad pro plánování péče o městskou zeleň. Dokumenty jsou součástí širšího záměru, kterým je adaptace města na změnu klimatu. V plánu je například vznik mapového portálu pro sledování zeleně a půdní vlhkosti.

Orlová



Školáci se učí sázet stromy

Studénka

Počet obyvatel: 9 300

Klíčová slova: dobrovolnická práce, environmentální výchova, krajinné prvky, participace občanů, vztah k místu

ZO ČSOP ze Studénky se dlouhodobě věnuje péči o okolní krajinu. A velice často si jako pomocníky zve děti ze základních škol ze Studénky a okolí. Od roku 2019 se žáci pravidelně zúčastňují výsadeb stromů a díky nim už přibýlo v okolí Studénky několik stromořadí a remízků.

Výsadbový den je jistě zpestřením výuky v lavicích. Navíc jde vždy o ekovýchovní workshop. Děti se nejdříve dozví, jaký význam mají stromy v krajině a co mohou přinést v konkrétní lokalitě. Pak samy pod vedením zkušeného arboristy stromky vysadí. Fyzická síla, zručnost v zacházení s běžným nářadím, i chuť do práce jim většinou nechybí. Místní ochránci přírody věří, že v nich zůstane také chuť pokračovat v práci pro krajinu.

V každém případě výsledky jsou vidět:

ZŠ Františka kardinála Tomáška výsadba vysadila v letech 2019 - 2022 celkem 100 stromů v okolí Studénky. ZŠ Butovická se postarala o výsadbu 40 stromů v Jistebníku.

Školáci ze Studénky se krajinu, ve které žijí, učí znát i na přírodovědných exkurzích v rámci školních projektových dnů. Ochránci přírody vždy vyberou dobrodružnou trasu, na které nesmí chybět setkání s letitými stromy, anebo s těmi nedávno vysázenými.

V záplavovém území řeky Odry mají vzrostlé stromy velký význam pro zpomalení odtoku a retenci vody tam, kde je k užitku - ve volné krajině. Obnova dřevinných krajinných prvků má i kulturní význam. Stromy v záplavové oblasti jsou tradiční součástí krajiny kolem velkých řek.

Studénka



Silniční aleje přežívají

Třinec

Počet obyvatel: 33 800

Klíčová slova: biodiverzita, estetická hodnota, krajinné prvky

Kaštanová alej

Více než stoletá alej je v péči Správy silnic Moravskoslezského kraje. Mohutnost kmenů a majestátnost stromů svědčí o tom, že už hodně pamatují. V roce 2022 proběhla rekonstrukce části komunikace. Orgán ochrany přírody v průběhu realizace záměru zajistil ochranu stromů stanovením podmínek pro realizaci stavby a stavební povolení. Rekonstrukci silnice se díky tomu podařilo provést se zachováním dřevin a bez jejich poškození.

Alej roste poblíž areálu Třineckých železáren, kde je zvýšená prašnost a jírovce tu plní kromě estetické funkce hlavně funkci hygienickou. Zachycují poletavý prach, zvyšují vlhkost vzduchu, poskytují zástín a snižují teplotu vzduchu. Jedná se o poslední historickou alej ve městě. Když tudy jedete, máte pocit, že projíždíte zeleným tunelem.

Kojkovická alej

Tento věkově i druhově pestrý doprovod silnice je od roku 2003 registrovaným významným krajinným prvkem a tvoří jej více než stovka dřevin. Od roku 2004 zde dochází ke kácení prosychajících stromů a ošetření těch perspektivních. Jsme v Moravskoslezském kraji, a proto je třeba také potlačovat invazi jmelí. V posledních letech se bohužel zhoršuje vitalita u všech starších stromů, což místní odborníci přičítají extrémním výkyvům počasí. Starší stromy tak odcházejí a ze staré aleje se postupem času stane mladá. Dosazují se lípy, javory a duby. Původní druhy keřů, zejména šípek, trnka, kalina a hloh, jsou v aleji ponechávány, vytvářejí biotopy pro hnízdění ptactva a podporují biodiverzitu. Alej na horizontu mírně zvlněné krajiny je esteticky působivým prvkem. Město stav aleje pravidelně monitoruje, dosazuje a ošetřuje stromy tak, aby byly zachovány přínosy aleje pro příští generace.

Třinec



Otázky - obec, občan a stromy

Co jsou to závažné důvody ke kácení?

Úřad může vydat povolení ke kácení pouze ze závažných důvodů (zákon však neříká, jaké to jsou) a po vyhodnocení funkčního a estetického významu dřevin.

Podle odborné literatury a judikatury **NENÍ** závažným důvodem ke kácení:

- běžný projev vývoje a růstu dřevin, např. opadávání listů, plodů a jehličí nebo přerůstání větví na sousední pozemek
- záměr realizovat stavbu nebo stavební úpravy (např. oplocení, komunikace, parkoviště)
- stínění způsobené vzrostlým stromem
- zdravotní problémy způsobené alergií na pyl.

Závažným důvodem může být:

- kolize vzrostlého stromu s veřejně prospěšnou stavbou nebo s inženýrskými sítěmi, která neumožňuje dlouhodobou existenci stromu v dané lokalitě
- zásahy v rámci pravidelné údržby parků, veřejných prostranství a podobných lokalit, které jsou v péči odborníků (zpravidla jde o pozitivní zásah, kdy je kácení doprovázené obnovou zeleně a výsadbami nových stromů).

V případě zřejmého a bezprostředního ohrožení chráněných zájmů je možno kácet ihned bez povolení (kácení je nutno zdokumentovat a ohlásit do 15 dnů), pokud jde o

- bezprostřední ohrožení života a zdraví lidí pádem stromů nebo jejich částí za běžných povětrnostních podmínek
- bezprostředně hrozící škodu na majetku značného rozsahu (více než 500 000 Kč).

Jaké mohou být argumenty proti zbytečnému kácení?

Kácení není nutné, protože není splněna existence závažných důvodů.

Namísto kácení postačí odborné ošetření stromu.

Veřejný zájem na ochraně konkrétního stromu převyšuje zájem vlastníka na jeho kácení. (Kácení by způsobilo negativní zásah do kvality prostředí, strom snižuje prašnost, hluk a ochlazuje a tyto přínosy nemůže v konkrétním místě nic zastoupit).

Strom má vysokou estetickou či historickou hodnotu a jeho pokácení by snížilo hodnotu okolních nemovitostí a mělo negativní dopad na místní komunitu.

Kácení by mělo probíhat v době vegetačního klidu a v době, kdy na stromě nejsou obsazena ptačí hnízda.

Nejsou zohledněny jiné zájmy na zachování stromu, např. jde o památný strom, nebo v koruně stromu sídlí zvláště chránění živočichové, nebo strom roste ve zvláště chráněném území, nebo je strom součástí významného krajinného prvku.

Žadatel neodborně posoudil zdravotní stav a životaschopnost stromu. Existují alternativní způsoby realizace stavby, které nevyžadují kácení vzrostlých stromů.

Závazek k náhradní výsadbě není odůvodněním pro pokácení stromu.

Jak mohou občané zjistit, jaká kácení a výsadby se připravují a jak obec pečuje o zeleň?

Založte si spolek, jehož hlavním cílem je podle stanov ochrana přírody a krajiny. Požádejte o informování o zahajovaných řízeních, která se týkají kácení stromů. Jako spolek máte právo být účastníkem těchto řízení.

V některých případech to ale není možné, a to pokud se nevede samostatné správní řízení a namísto toho úřad vydá pouze závazné stanovisko, které je podkladem jiného správního řízení (typicky pokud orgán ochrany přírody vydává jednotné environmentální stanovisko v rámci povolování stavebního záměru).

Co můžete dělat jako občan (fyzická osoba):

Spojit se s dotčeným vlastníkem. Dotčení vlastníci (vlastníci pozemků a budov sousedících s pozemkem na kterém rostou dotčené dřeviny) mají právo účastnit se správního řízení o kácení.

Požádat příslušný úřad o informace na základě zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, nebo podle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí. Žádat může jakákoliv fyzická i právnická osoba.

Pravidelně navštěvovat zasedání zastupitelstva obce a ptát se.

Navrhnout vedení obce pravidelné zveřejňování příslušných informací (např. na webu obce nebo v obecním zpravodaji).

Stát se členem komise životního prostředí vaší obce (pokud je zřízena).

Stát se členem zastupitelstva obce. Jako zastupitel můžete iniciovat vznik komise životního prostředí, zasadit se o zveřejňování příslušných informací, iniciovat vznik koncepčních dokumentů k obnově zeleně atd.

Jak může obec informovat veřejnost o připravovaných káceních či výsadbách?

Řada měst a obcí již pochopila, že informování veřejnosti předem je cestou, jak předcházet konfliktům.

Údaje o zeleni i jednotlivých stromech lze najít na některých mapových portálech měst, liší se však podrobností a kvalitou veřejně poskytovaných informací.

Například na mapovém portálu města Opava lze nalézt informace o údržbě zeleně, vysázených i pokácených stromech. Město Havířov na svém portálu zveřejňuje údaje o uličních stromořadích a některých významných stromech. Město Třinec zveřejňuje v mapové kompozici "Veřejná zeleň" údaje o druhu, fyzickém stáří a výšce stromu i s datem aktualizace. Mapová aplikace na webu města Český Těšín umožňuje přístup na portál Veřejná zeleň – Stromy pod kontrolou. Veřejně přístupné jsou údaje o druhu, fyzickém stáří a výšce stromu a fotodokumentace. Město Jablunkov má na svém geoportálu informace o stromech vysázených při významných příležitostech v letech 2018 a 2019.

Využít lze i další nástroje, např. novinku na webu, obecní vývěsku nebo zpravodaj, hromadné rozesílky emailů, sociální sítě obce a další. Informace o připravovaném kácení, jeho důvodech a plánované náhradní výsadbě lze umístit přímo na kmenech dotčených stromů. V případě významnější záměrů je vhodné zorganizovat veřejné setkání s občany. Není ale nutné zůstat jen u informování, občany lze do veřejných činností (zeleň nevyjímaje) a do rozhodování přímo zapojit. Tento způsob komunikace přináší celou řadu benefitů a předchází konfliktům. Dokumenty vznikající se zapojením veřejnosti lépe reagují na skutečné potřeby občanů a jsou veřejností daleko lépe přijímány.

Jak zapojit veřejnost z pozice vedení obce?

Anketa

Je to jeden z nejvyužívanějších způsobů jak veřejnost „vtáhnout do dění“. Náměty od občanů lze získat formou anket tištěných (do schránky), či elektronických (na webu, nebo facebooku obce). Anketu může doplnit také mapka, kde mohou občané své nápady rovnou zaznamenat. Důležité jsou informace o tom, jak bude s výsledky ankety naloženo.

Participativní plánování

Obnova parku? Regenerace ulice nebo vnitrobloku? Nové parkoviště? Ideální příležitost zapojit veřejnost do plánování a formou společného setkání vytvořit kvalitnější řešení šité na míru potřebám místních. Přizvat můžete i profesionálního facilitátora (moderátora) zvenčí, který bude zárukou konstruktivního a věcného jednání. Uvedený způsob si na vlastní kůži již vyzkoušela celá řada měst a obcí.

Veřejné projednání strategických a plánovacích dokumentů

Zapojit veřejnost lze nejen do přípravy konkrétních záměrů, ale i koncepčních dokumentů. Např. v Havířově proběhlo v roce 2022 veřejné představení Adaptační strategie na změnu klimatu. Občané měli možnost se ke strategii vyjádřit a doplnit svoje podněty. U podobných akcí je nutné vybrat vhodné mediální kanály a informovat občany v dostatečném předstihu. Důležitý je také obsah „pozvánky“. Příliš odborné termíny, vykopírované přímo z dokumentu, zřejmě občany k účasti motivovat nebudou.

Jak se zapojit do dění v obci z pozice občana?

Účastněte se zasedání zastupitelstva, pokládejte dotazy a přinášejte vlastní náměty.

Zapojte se do činnosti tematických spolků a pokuste se navázat spolupráci s obcí jejich prostřednictvím.

Zasílejte své náměty odboru životního prostředí/komisi životního prostředí, či přímo starostovi obce.

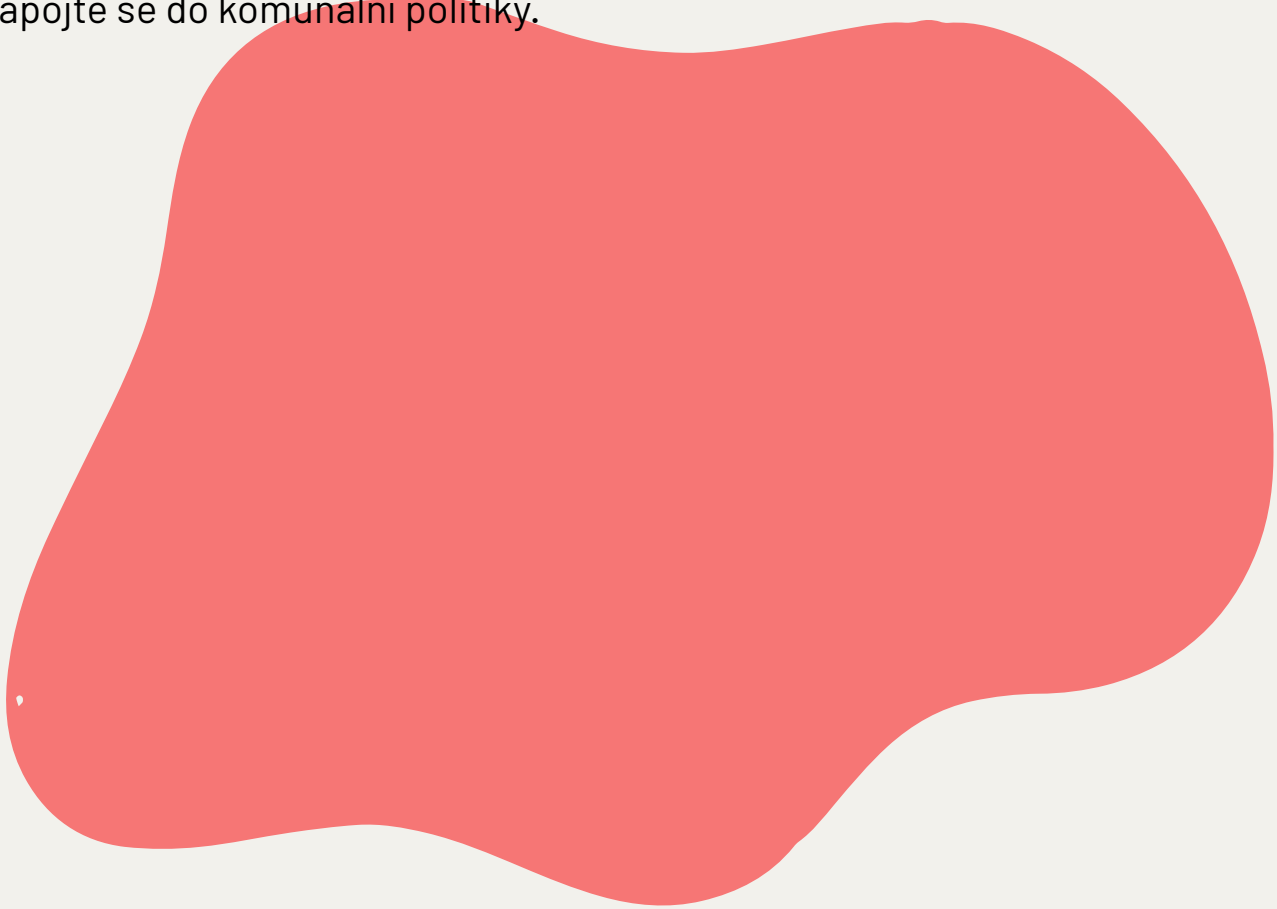
Pište příspěvky na FB obce či města.

Snažte se získat spojence mezi dalšími občany či spolky.

Sepište petici, ve které formulujete své požadavky a předejte ji vedení obce.

Oslovujte místní politiky, pokuste se toto téma zahrnout do volebního programu některé z kandidujících stran.

Zapojte se do komunální politiky.



Strom jehož kácení se
zvažuje

Schéma procesu povolování kácení dřevin rostoucích mimo les

1. Je součástí vzrostlého stromořadí/alejev krajiny?

2. Je památný?

3. Je to biotop chráněných druhů?

4. Je na něm obsazené hnízdo?

ANO

Je zdrojem bezprostředního ohrožení?

NE

1. Stanovisko k zásahu do krajinného rázu;
Podpořte prosím ochranu stromů a alejí ještě dnes.
2. Zrušení ochrany památného stromu;
3. Výjimka pro chráněné druhy živočichů;
4. Ochrana ptáků v době hnízdění.

**Kácet ihned.
Dokumentovat ihned.
Oznámit do 15 dnů.**

Platí některý z těchto důvodů?

- a) Pěstební důvody;
- b) Údržba břehových porostů;
- c) Ochranné pásmo elektro, plyn, voda;
- d) Zajištění provozu na železnici.

ANO

NE

Platí některá z těchto podmínek?

- a) Je to významný krajinný prvek;
- b) Je součástí stromořadí;
- c) Byl vysázen jako náhrada za pokácené stromy.

NE

Je to dřevina s konkrétní charakteristikou? *

NE

ANO

Má ve výšce 130 cm obvod kmene nejméně
80 cm nebo jde o zapojený porost, který má
plochu nejméně 40 m?

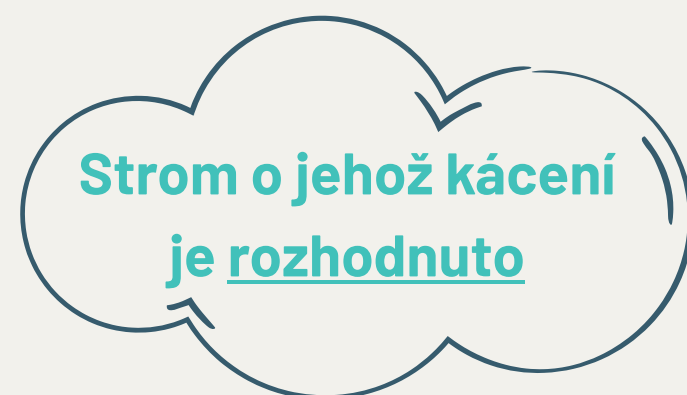
NE

Je možné kácet i bez ohlášení.

ANO

**Povinnost oznámit 15 dnů před kácením - kácení
pouze na ohlášení.**

Je nutné povolení ke kácení.



Rozhodnutí o povolení kácení anebo stavební rozhodnutí bylo vydáno

ANO

Za určitých podmínek lze požadovat přezkoumání rozhodnutí nebo podat žalobu.

Nerohodnuto (probíhá nebo bude probíhat správní řízení).

Platí tyto zásady

1. Účastníkem řízení může být za daných podmínek spolek nebo soused.
2. Úřad musí vyhodnotit funkční a estetický význam dřeviny a odůvodnit kácení.
3. Pokud se má kácet kvůli stavebnímu záměru, definuje orgán ochrany přírody důvody a podmínky kácení v jednotném enviromentálním stanovisku, které je podkladem pro řízení podle stavebního zákona.

NE

ČIŽP může uložit pokutu za kácení v rozporu se zákonem.

* Konkrétní charakteristika dřevin, které lze kácet bez povolení:

1. Porosty energetických dřevin a vánočních stromků;
2. Ovocné dřeviny rostoucí vzastavěném území, v zahradách, na zastavěných plochách nebo nádvořích.

Literatura a zdroje

Výzvy a příležitosti při výsadbě a péči o stromy v ulicích , webinář

Nadace Parterství, 2025

Sázíme budoucnost, data 2025

Kateřina Vídenová, ed.: O stromech v ulicích, Arnika, 2022

alejroku.cz

Podpořte prosím ochranu stromů a alejí ještě dnes.



Děkujeme za příspěvek.
Vaše důvěra je pro nás zavazující.

